FIB
FOLKET I BILD 25 ÅR

En tam pelikan – husdjur på Galápagosöarna

ROLF BLOMBERG

Ny artikelserie: 25 år med äventyret!

Nr 47 1959 20/11—26/11 Pris 70 öre

nov

Rolf Blomberg:

25 ÅR MED ÄVENTYRET!

Tillbaka till de förtrollade öarna! är mottot för Rolf Blombergs nya FIB-serie. Liksom tidningen firar forskaren 25-årsjubileum: han gjorde sin första resa år 1934. Den tog honom till Galápagos, som han nu återser

Varför resa till månen när Galápagosöarna finns...!? sa ett franskt par — han filmare, hon konstnärinna — då de häromdagen intervjuades av en tidning efter sin återkomst från den sällsamma ögruppen, som av de gamla sjöfararna kallades *Las islas encantadas* — De förtrollade öarna.

Den amerikanske författaren *Herman Melville*, som på mitten av 1800-talet besökte Galápagos, har i sin föga kända bok Piazza Tales sagt om dessa vulkaniska öar att de ser ut som världen torde komma att se ut efter Ragnarök. "Likt krossade vattenkrus, som lämnats att vittra under öknens sol, har de splittrats av en evig torka under den brännande himlen."

Den amerikanske naturforskaren William Beebe till sist har kallat öarna "Världens Ände"!

Det är väl därför inte så underligt att många som kommit till Galápagos känt besvikelse. De hade föreställt sig öarna mera söderhavsromantiska, med palmklädda stränder och en slösande,

SÅ HÄR förtrollande ter sej "de förtrollade öarna" i den slösande solens glans. Men Rolf Blomberg intresserar sej mer för "urinvånarna" representerad av ödlan till vänster, än för naturscenerierna.

yppig vegetation och befolkade av vackra, brunhyllta människor. Deras blickar har i stället mötts av svarta, klippiga stränder och en vild och karg natur. Och någon urbefolkning har Galápagos aldrig hyst. De omkring 2 000 själar som nu lever på öarna är främst ecuadorianer av olika kulörer — ty Galápagos tillhör republiken Ecuador sedan 1832 — men där finns också en del europeiska kolonister — norrmän, tyskar, schweizare, belgare och andra. För 25 år sedan kom en svensk familj, John och Saimy Lundberg och dottern Gloria från Täby, till öarna. John Lundberg dog 1941 och fru Saimy är nu hemma i Sverige, men Gloria, mamma till fyra käcka barn och gift med en ecuadorian, bor på ön: Santa Cruz och läser sen många år FIB för att inte glömma sitt modersmål.

Det kan nämnas att det är endast några få av de större och höglänta öarna som lämpar sig för odling, flertalet är alltför vattenfattiga och sterila för mänsklig bosättning. Om dessa skrev Melville: "Här lever knappast andra varelser än kräldjur, sköldpaddor, ödlor, ofantliga spindlar, ormar och det egendomligaste av alla egendomliga djur, drushuvudet. Ingen stämma, intet rämande, intet tjut hörs, livet talar här endast i en väsning."

Ingen besvikelse

Det var till Galápagosöarna jag kom på min första långfärd för 25 år sen, men för mig blev det ingen besvikelse. Tvärtom — mina största förväntningar överträffades! Dels visste jag, efter att ha läst Charles Darwins och William Beebes skildringar från Galápagos, mer eller mindre vad som väntade mig, dels sökte jag just det Galápagos bjuder i överflöd: en den sällsammaste fauna i en lika sällsam natur. Jag tillbringade åtta månader på öarna för att samla zoologiskt material för Naturhistoriska Riksmuseet, och det var en tid bräddad av underbara äventyr och upplevelser. Ett par år senare gjorde jag ett nytt besök på Galápagos och tog då min allra första kortfilm. För elva år sen gjorde jag en tredje resa till öarna. Och nu har jag just åter-

FÅGELLIVET är rikt på öarna och med lite tur och försiktighet kan man göra kameraskott som detta . . .

. . . eller detta: en pelikan får släppa till en närbild.

EN JÄTTEKAKTUS ger stram skönhet och resning åt landskapet.

I FINSENS HUS slog Rolf Blomberg upp sina bopålar. Byggnaden är uppförd av svart lavasten och ligger vid en vik som döpts till Pelikanbukten.

kommit från mitt fjärde besök, men säkert inte mitt sista! Under en tre månaders vistelse med seglatser och strövtåg har jag gjort nya intressanta iakttagelser och haft nya underbara upplevelser, och jag är lika förälskad i öarna nu som jag blev för 25 år sen! Trots att jag under mina resor besökt alla fem världsdelarna och vistats på många tjusiga platser, så har jag aldrig fängslats så starkt av någon plats som Galápagos . . .

Jag fann dem inte

Öarna ligger c:a 1 000 km rätt väster ut från Ecuadors kust, och numera är förbindelserna mellan dem och fastlandet relativt goda; man kan räkna med minst en båt i månaden. Annat var det för tjugufem år sen! Då kunde det dröja över ett halvår mellan turerna. En gång försökte jag segla till Galápagos i en nio meter lång segelbåt. Men stark ström och dåligt väder i förening med bristen på nödiga navigationsinstrument gjorde att jag aldrig hittade öarna! Efter ett fåfängt sökande måste jag återvända till fastlandet, där färden slutade med ett skeppsbrott! Nästa gång förde mig den gamla barken Esperanza — Hoppet — till Galápagos, en seglats på 10 dygn. Mina enda medpassagerare då var 70 grymtande svin, som spred en förfärlig stank. (Men smakade gott; varannan dag lät kaptenen slakta ett svin med anmärkningen: "Nu måste jag rapportera till den arme mottagaren att ännu en gris dog av umbäranden under resan.") Min sista resa till Galápagos var den behagligaste. Den företog jag i en av "banankungen" Folke Andersons båtar, "Cristobal Carrier". Anderson har många intressen vid sidan av bananerna, och till stor glädje för invånarna på Galápagos har han nu satt in ett av sina fartyg i reguljär trafik mellan Guayaquil, Ecuadors största hamnstad, och öarna. "Cristobal Carrier" är en av de otaliga mindre skepp som amerikanerna sålde som war surplus efter kriget, ett sjösäkert men inte särskilt snabbt fartyg; resan till Galápagos tar tre dygn.

Det stora äventyret

Mitt högkvarter inrättade jag på ön Santa Cruz, där jag först en månad kamperade ihop med en ung fransk fotograf, Christian Zuber, och sen med hustru Araceli och ungarna, Anders och Marcela, som förenade sig med familjefadern när de fick skollov. För dem blev Galápagos förstås det stora äventyret!

Huset vi bodde i var uppfört av svart lavasten och låg i en vik som döpts till Pelikanbukten. Det var min gamle vän islänningen Walter Finsen som för många år sen byggde det. Nu är han död, vilar på den lilla kyrkogården på Santa Cruz, och termiterna har för länge sen förtärt korset som utmärkte hans grav.

Finsen var en mycket originell man, och hur han hamnade på Galápagos är en särskild historia. Till yrket var han oljeborrare och hade som sådan arbetat lite varstans på den amerikanska kontinenten, från Kalifornien till Eldslandet. Han vistades i San Francisco under den stora jordbävningen 1906, och jag minns en föga sedelärande historia han berättade apropå denna katastrof.

— Hade jag varit en ordentlig och hygglig karl, så hade jag väl dött då, sa Finsen. För huset jag bodde i rasade ihop. Men jag var ute på dåligheter, besökte med ett fruntimmer ett föga respektabelt ställe utanför stan — som inte rasade ihop . . .

— Kan du hitta någon sensmoral i den här historien, är du duktig! tillade Finsen skrattande och strök sitt vita skägg.

En viking

När Finsen var i 60-årsåldern, bodde han i Chile och blev svårt sjuk. En läkare gav honom några få månader att leva. Det var då han beslöt att resa till Galápagos. Och varför? Jo, Finsen hade sina egna originella idéer. Egentligen var han väl född tusen år för sent. Han levde i vikingatiden, hade mera sympati för våra fornnordiska gudar än för Vår Herre, Edda- och skaldedikterna och konungasagorna kunde han utantill. Och vikingarnas seder tyckte han var alltigenom tilltalande för en karl. När de gamla islänningarna blev så gamla och sjuka att de låg andra till last, då gick de till ättestupan och kastade sig — eller kastades! — i havet. På så sätt löjt de en våldsam död och hade också en chans att komma till Oden. Och det där var just vad Finsen tänkte göra på Galápagos. Han hade goda vänner på ön Santa Cruz, en dansk familj Rader, och genom korrespondens med dem visste han ganska bra hur Galápagos såg ut — som en tropisk version av Island, med vulkaner och lavaklippor. Där skulle han finna sin ättestupa och på ett värdigt sätt sluta sina dagar!

Men det går inte alltid efter beräkning. På Galápagos, som har ett sällsynt hälsosamt klimat, blev Finsen av med sina krämpor, han kände sig snart friskare än någonsin, och i stället för att leta efter en lämplig ättestupa, sökte han ett stycke land med god jord och blev nybyggare, och som sådan levde han på Santa Cruz i femton år!

Jag brukade ofta hälsa på Finsen i hans lilla nybygge, och jag trivdes alldeles särskilt gott hos denne gamle viking. Han hade starka litterära intressen — som så många islänningar värdade han troget det litterära arvet —, han hade läst det mesta av värde och han satte många goda böcker i händerna på mig och delade givmilt med sig av sina kunskaper och filosofiska funderingar.

"Ökenråttan" som stannade

När Finsen väl dog, blev det inget våldsamt slut. Han hade lämnat sina odlingar högre upp på ön, byggt sitt lilla stenhus i Pelikanbukten och ägnade sig åt fiske tillsammans med norrmannen Stampa. En morgon, när Stampa kom över till Finsens hus, eftersom denna inte infunnit sig till arbetet på avtalad tid, fick han inget svar när han knackade på dörren. Så Stampa klev in, och där fann han Finsen död i sin säng. "Med ett belåtet leende", berättade Stampa. "Precis som om han hade drömt något roligt i samma ögonblick som hjärtat slutade att slå . . ."

Eftersom ingen släkting till Finsen gjorde anspråk på huset, övertogs det av ecuadorianska staten. Men nu hade det fått en ny ägare igen, köptes för några år sen av "Sandy" — nya zeeländaren Edgar Sanders — för en billig penning.

Hur Sandy hamnade på Galápagos är förresten också en sällsam historia. Han deltog i andra världskriget som "ökenråtta" i Nordafrika och var sen med om invasionen av Italien, och att döma av ett par krigsböcker jag fann i hans bokhylla, i vilka han figurerade som en bragdernas man, måtte han vara en man med goda nerver. Efter kriget reste han till England och därifrån bestöt han att återvända till Nya Zeeland i en mindre segelbåt med hjälpmotor tillsammans med ett engelskt par. Det gick bra till att börja med, man tog sig över Atlanten och Karibiska havet och genom Panamakanalen och satte sen kurs på den obebodda Kokosön — "Skattkammarön" — halvvägs mellan Panama och Galápagos. Men här led Sandy och hans vänner skeppsbrott. Ett par månader senare angjorde ett fartyg på väg till Panama Kokosön, och det engelska paret grep tacksamt chansen att lämna ön. Men Sandy stannade kvar och letade efter sjörövarguld. Han hade ett gammalt dokument, en karta med anvisningar på var en väldig skatt var nedgrävd. Men han fann den aldrig, och när så en yacht kom till ön efter åtta månader och erbjöd Sandy en lift till Galápagos, följde han med. Sandys misslyckande på Kokosön har emellertid inte botat hans skattsökarfeber. I förtroende berättade han mig att han också har en karta över en av Galápagosöarna med anvisningar var piratguld ligger gömt, och snart ämnar han pröva sin lycka igen. Men nu har han händerna fulla på sin *chacra*, sin odling, i det inre av Santa Cruz. Sitt hus i Pelikanbukten hyr han ut, när tillfälle ges, och ekonomiskt klarar han sig fint. Allt är prima, sa Sandy — utom det att han känner sig ganska ensam och gärna skulle vilja gifta sig. Men det är inte så lätt att få tag på en fru på Galápagos, där det finns minst dubbelt så många karlar som kvinnor.

Inga giftermar!

En dag under min vistelse på Santa Cruz dök en yacht upp, som var på väg till Australien. Skeppare ombord var en mr Thomson från Wales och han behövde ett par besättningsmän. Här fick Sandy chansen att gratis komma hem till Nya Zeeland och hälsa på familjen som han inte sett på många år, och det var förstås frestande. Sandy gick omkring i ett par dar och funderade hit och dit, men mr Thomson fick resa honom förutan. "Det är nog lockande att komma hem ett slag", sa Sandy. "Men hur ska jag komma tillbaka hit?!"

Efter presentationen av husets olika ägare, låt mig nu presentera huset själv. Det var trivsamt, bra i alla avseenden, och det bästa med det var en stor cementerad vattentank för uppsamling av de få droppar regn som föll då och då. Men när jag skulle inspektera tanken för att se efter, hur mycket av den dyrbara vätskan som fanns, var det inte utan att jag kände mig illa till pass. Dränkta i vattnet hittade jag en mus, ett par ödlor, några enorma tusenfotingar plus en del insekter. Det vattnet drack jag i fortsättningen inte utan att koka!

Djurlivet runt huset var också rikt. Överallt kilade granna kölsvansödlor omkring, och små fåglar, lika orädda som våra gråsparvar i Stockholm, kom på besök ända in i huset.

En dag såg jag en väldig massa fåglar i några buskar i närheten. Det var finkar och flugsnappare och härmfåglar, tillsammans säkert ett tjugutal. De pep och skrek och verkade förfärligt upprörda. När jag gick närmare för att ta reda på vad som var å färde, upptäckte jag orsaken till uppståndelsen: en orm. Det finns inga giftormar på Galápagos, endast en anokart som är helt ofarlig för människan.

Ödlorna

Hägrar av olika slag och pelikaner och måsar var andra djur som ofta kom på besök, och de var också helt utan fruktan. Christian Zuber, den franske fotografen jag kamperade ihop med, var en ivrig fiskare. Så snart pelikanerna såg honom med metspö i handen, visste de att det vankades mat, och så länge Zuber satt och fiskade, var det alltid ett par, tre pelikaner som höll honom sällskap. En ung pelikan blev så tam att den till slut tog fisk ur handen på oss. Den blev vår fotomodell och satt snällt stilla och visade det största tålamod, medan vi kröp alldeles inpå honom med våra kameror för att få närbilder. Det var något sagolikt med denna paradisiska oräddhet! Det tyckte också en ohängd grabb, och en dag tog han en stör och drämde i huvudet på vår vän pelikanen.

Nästa vecka:

Möte med havsödlor

Be Er frisör göra "finkams-provet"!

Har Ni mjäll — behandla med

SELUKOS®
läkemedlet i schampoform

Seborré och mjäll är hårsjukdomar och skall behandlas som sådana — med läkemedel. SELUKOS är läkemedlet, ett medicinskt schampo, som ger säker effekt om Ni följer de enkla schamponeringsråd som medföljer varje förpackning.

I SELUKOS ingår enbart vävnadsvänliga medicinska komponenter, bl. a. *selensulfid* och *bitionol*. SELENSULFID har en överlägset antiseborrhoisk effekt med samtidig stabiliserande inverkan på överhuden i hårbotten. BITIONOL är en starkt antiseptisk svavelförening, som förhindrar infektioner genom att döda mikroorganismer som uppträder i samband med mjäll och seborré.

MJÄLL SKALL TVÄTTAS BORT MED SELUKOS! Tvätta håret till en början med några dagars mellanrum så art mjällen försvinner — använd sedan Selukos så ofta som håret behöver tvättas. För kvinnan innebär ofta SELUKOS-behandling en hållbarare permanentning och ett bättre resultat av färgning och blondering.

SELUKOS har vetenskapligt prövats under lång tid på hudklinikerna vid Karolinska och Akademiska sjukhusen med utomordentligt goda resultat. *SELUKOS har fackmässigt prövats* av Stockholms Stads Frisörskola samt ledande frisörer över hela landet. Samtliga behandlade fall har blivit befriade från mjällbildningen/seborrén.

SELUKOS tillverkas av läkemedelsfabriken AB KABI och säljs endast på apotek. Börja behandla idag!

Er frisör har också SELUKOS och ger fackmässig behandling!